

חוקים חדש

רעיונות נפלאים, חידושים, חיזוקים, התעוררות, וסיפורים מדהימים

מתוכן הדברים הנאמרים בפני הברים מקשיבים, פועל צור בבית ודגלך

אשר הפני אלקים, לעזרא זמן הפריא,

הלל באאמו"ר הרה"ג ר' משה גדליה ורטהיימר שליט"א

פרשת כי תשא תשפ"ד

כה תשא את ראש כל העובר על פקודי ה' הישרים

ביני ובין בני ישראל אות ברית אהבה היא

אדון הכל, אתה שמחת לפינו וכל טובותינו, לך

ידיד נפשינו כל מאונינו, לא תתפרש מינו ואל

נפרש ממך

להעניש את השני זה אך ורק אם זה בלתי לה'

לבדו

אליכם אישים אקרא וקולי אלפני אדם

כולך יפה רעייתי ומום אין בדך

להשתתפות בהוצאות הרבות ולהקדשות והנצחות

ניתן להתקשר ל- 050-4161580

כה תשא את ראש כל העובר על פקודי ה' הישרים

א) אתה בא וזוקף את ראשן של ישראל

מכאן ולהבא בוודאי שלא יכרע ולא ישתַּחֲוֶה,

ובאשר רואה היצר שהאדם מתחזק לעומתו ואינו נוטה להתיימשך ואינו מקבל את התמונה השחורה אשר הוא מנסה לצייר בעיניו, וכי הוא מתחזק בדברים הטובים שכן יש לו אעפ"י שהוא עדיין רחוק מאוד מתכלית השלמות הנרצה, אזי הוא מנסה לקררו מאידך גיסא, באמור אליו, הן אמת שבוודאי המצב כלל לא כ"כ רע, ואין בעור לשנס מתניו תיכף ומיד לתקן ולשפר עצמו, וכי עוד חזון למועד, ולזה אמרו צדיקים שעל יהודי לדעת תמיד שכבר מאוחר מאוד אבל לא מאוחר מדי.

ב) אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות

וזהו מה שאמרו חז"ל בקידושין (דף מ"א) ת"ר: לעולם יראה אדם עצמו כאילו חזיו חייב וחזיו זכאי, עשה מצוה אחת – אשקרו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת – אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה, ר' אלעזר בר' שמעון אומר: לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת – אשקרו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת – אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, והיינו שמחד אל לו להתיימשך באמרו עונות רבו ועברו ראשי, ומאידך אל יאמר שלום עלי נפשי, אלא ידע שהכל תלוי ועומד במה שיעשה עכשיו,

ג) כבר חצית את הגבול ונכנסת לעבודת ה', לא חבל להפסיד עכשיו את הכל?

וכן א"ל בספה"ק דגל מחנה אפרים בפרשת דברים להנה האדם צינוני עושה מצוות

אי בגמ' בבא בתרא (דף י"ב) א"ר אבהו, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע, צמה תרום קרן ישראל? אמר לו: צמי תשא. ובמדרש תנחומא (סימן א) אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, א"ל הקדוש ברוך הוא חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאלו את עומד גם בצוה שעה וזוקף את ראשן, מנין ממה שקראו צענין וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא את ראש שא את ראש לא נאמר אלא כי תשא. והרבה ביארו הצדיקים בזה למה יש בפרשה זו לזוקף ראשן של ישראל, ואנן ניזיל בבחינה אחת שאמרו הצדיקים, אשר הוא הלימוד ממחצית השקל.

ד) אמנם מאוחר מאוד, אבל עדיין לא מאוחר מדי

ובהקדים שכך דרכו של היצר להחליש חשקו והתלהבותו של האיש הישראלי, שמתחילה הוא מנסה ליימשך אותו באמור אליו הן אתה יודע האמת כמה הרבית לפשוע והרע בעיני השי"ת עשית, וכמה פעמים הבטחת וניסית ונוכחת לראות שבגלגול זה לכה"פ אין לך סיכוי לתקן עצמך, וכאשר א"ל בספה"ק על מה שאמרו למרדכי מדוע אתה עובר על מצוות המלך, נתכונו לומר לו מדוע אתה עובר תמיד על מצוות מלכו של עולם, מתוך כוונה להכניס מורך בלבבו בכדי שיתיימשך עצמו מהתשובה וכך יכרע לארץ לפני המן, אבל מרדכי לא התפעל ולא נכנע, אלא עמד בתוקף ועזר בהכרזה והחלטה חזקה שלא משנה מה שהיה עד היום ובשום אופן

אהבת שלום בפר' בראשית ע"ד משל כמו אור הנר כי נר כשהוא דולק נמשך אור הלהב למעלה ומ"מ מאיר למטה כמו כן האדם מחויב להיות משתוקק לדרגא הגבוה ממנו ע"ד אמרם ז"ל לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי הקדושים, ואעפ"כ צריך לראות שיסרה עליו ברכת כ"ל כחי הסתפקות ולקטוח בחלקו.

ומאלו חצאי השקלים עשו את האדנים למשכן, ללמדנו שזהו יסוד חזק אשר עליו נשען כל הבית של השראת השכינה אשר נתאווה לו דירה בתחוננים, כמו שכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי 'בתוכם', כי זה כלל גדול בתורה לחזק את עצמו גם עם מחצית השקל אשר בידו, ולהחשיבה ולייקרה, לבל ייתן מקום ליצר לייאשו והעציב את רוחו על המחצית אשר עדיין לא זכה להשלים, כי רק ככה יזכה להשראת השכינה מתוך שמחה וכמו שאחז"ל במסכת שבת (דף ל ע"ב) ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות... אלא מתוך דבר שמחה של מלוא.

II ויבוא עד לפני' שער המלך

והשבתי שזה מרמוז במגילה אצל מרדכי דכתוב ביה, וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בֵּן אֵין לְבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבְיֹשׁ שֶׁק שכן השאיפה והרצון של איש יהודי הוא להתקרב אל אבינו ולבוא בשער המלך, אולם בכדי לזכות לבוא אל המלך יש צורך בלבושי יקר שמתלבש בהם ע"י תורה ומצוות, ואם ח"ו האדם עובר עברות רח"ל הנה נפשו מתלבשת בבגדים צואים, ואז אינו יכול לבוא בשער המלך בלבוש שק, ולזה מרדכי גם כאשר היה במצב של לבוש שק אשר לא יוכל לבוא כך אל שער המלך, אינו מתייאש לגמרי והולך לישון, אלא הוא מחשיב כמה שהוא כן יכול להשיג, ואם הוא יכול לבוא עד לפני שער המלך אינו מזלזל בזה כלל והוא מחשיב

הרצה ואם נזדמן לו עצירה חס ושלום גם כן עושה וכנגד זה אמר בעצב הירדן שידמה לו נשעה שנזדמן לו העצירה שהוא כבר עבר לחרץ עליונה והתחיל לכנוס לעבודת ה' יתצרך ואיך לעשה העצירה חס ושלום ואכנס למדבר שהיא שליטת הס"מ רחמנא לילן שהוא נחש סרף ועקרב שהוא השטן הוא היצר הרע הוא מלאך המוות שהוא שורף האדם כמו שמתחילה צוער בו לעבור העצירה כן אחר כך שורף אותו מן העולם. הוא אשר דיברנו שעל האדם לדעת שיכול ויכל לו שכן אין מצבו כזה רע, אבל מאידך אין לו את האפשרות להיכשל אפי' פעם אחת שכן אז הוא יכול להפסיד את כל חייו.

ה) מטבע של אש

וזה הכוונה שבזה אתה זוקף ראשן של ישראל, לבל יפול רוחם בקרבם, שכל העובר על פקודי ה' הישרים, שזה יתנו ומביא רש"י שהראה לו מטבע של אש, שזה מרמז לאש ההשתוקקות, כלומר שישתוקק האדם ויכסוף לתקן מעשיו בתכלית השלמות מכאן ולהבא, וגם יסתכל ויעריך את המחצית שכן יש לו, אעפ"י שעדיין הוא רחוק מהשלמות הנרצה, מ"מ ישמח במה שכן יש לו, וזהו כוונת הכתוב שמי שהיצר מנסה להגיס רוחו שהוא העשיר במעשים טובים לא ירבה בעיניו, וידע ויזכור שאין לו אלא מחצית המטבע ועדיין רחוק הוא משלמות, ומאידך כאשר היצר מבקש לייאשו כמה רחוק הוא אזי על זה נאמר והדל במעשיו לא ימעט ערכו בעיניו אלא יסתכל ויראה את המחצית שיש לו כן.

כי האדם צריך להיות תמיד במצב כזה שמחד יהיה מרוצה וישמח ויעריך מה שכבר השיג, ומאידך לשאוף ולהשתוקק לעלות בהר ה' בכל כוחו וכמ"ש בספ"ק

עם בחינת זה לעומת זה כדאי שזהו העין גבוה חמשים אמה שהוא כנגד שער ה-נ' שלעומת נ' שערי הקדושה, אבל משנכנסת להתמודד עימו במגרש של הנפילות לא תוכל לו, כי זהו כוחו של היהודי בלבד שלא להתפעל מ'מדוע אתה עובר את מצות המלך' ולא מהיותו לבוש בלבוש שק באין לו מלבושי כבוד, אבל אתה לא יכול לעמוד בזה כמו שראית כאשר היה חסר לך נקודה קטנה אחת לא יכולת לעמוד בזה ואמרת כל זה איננו שווה לי.

וששמעתי ממורי הרה"צ רצ"מ זילברברג שליט"א יסוד גדול אשר מלמדנו הרבי מלובלין זי"ע בפרשתנו, ואשר גם על דרך הפשט הוא בחינה של 'כפתור ופרח', ועל פי עבודה הוא ממש מהיסודות הגדולים ביותר של כל יהודי.

דחנה בתורה הקדושה כתוב אחר 'חטא העגל', 'ולא שתו איש עדין עליו, ולאחר מכן כתוב שאבינו שבשמים אמר למשה רבינו שיאמר לכלל ישראל 'ועתה הורד עדיך, ולכאורה קשה מאד מהו ביאור הפסוק 'הורד עדיך', הרי כיון דכתיב 'ולא שתו איש עדין עליו' לכאורה כבר הורידו הכתרים קודם לכן, וגם מהו הלשון ולא שתו איש עדין עליו ששמעם שלא שמו, ולכאורה היה צ"ל 'ויורידו או ויסירו עדים מעליהם'. ובאמת השתא הכא ראיתי שנתחבטו בזה הרבה הרמב"ן ועוד מפרשי התורה.

טו העצבות שלאחר העבירה קשה מהעבירה עצמה

והרבי מלובלין זי"ע מגלה לנו בחינה של כבשי דרחמנא שבאמת לאחר החטא לא הסיר השי"ת הכתרים מעליהם, כי עדיין חיבתן לפניו גם לאחר הנפילה, ואם היה אצל כלל ישראל הבחינה של 'אשמח עוד', שעל אף שהיה המכשול הנורא של חטא העגל והיה האבידה הנוראה של שבירת

גם זאת וכל אשר תמצא ידו בכוחו לעשות הוא עושה.

ז כל זה איננו שווה לי

והוא ההיפך מהמן אשר למרות שרבו רבבן חזו כורעים ומשתחוים לו והמלך נישאו על כל השרים, אף לא הביאה אסתר אל המשתה אף אחד רק אותו, מ"מ כל זה איננו שווה לו אם יש אדם אחד ויחיד אשר לא יכרע ולא ישתחוה לו, והאי שתא האיר לי השי"ת לבאר מהו שנאמר וַיִּסְפָּר לָהֶם הַמֶּן אֶת פְּבֹד עֶשְׂרֹן וְרַב בְּנֵי וְאֶת פְּלִאֲשֹׁר גְּדֹלן הַמֶּלֶךְ וְאֶת אֶשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְכִי לֹא יָדְעוּ הֵמָּה כֹּל זֹאת שֶׁהִיא צְרִיךְ לִסְפֹּר לָהֶם זֹאת, וחשבתי שהמן עצמו גם בעיניו יפלא, מהו כל הרעש הזה וכעסו הבלתי נשלט אחר אשר באמת יש לו פי אלף אלפים טובות ולמה הוא כ"כ מאבד את שיווי משקלו בראותו אדם אחד אשר לא יכרע ולא ישתחוה, והוא ביקש מהם עצה איך להתגבר על חוליו זה,

ואולם הם אשר היטב הכירוהו ידוע ידוע היטב כי זהו מהותו שכל זמן שמשהו אחד לא הולך כרצונו אזי הוא יאבד את שפיותו וכל זה לא ישווה בעיניו, ואם ברצונך להירגע אין לך ברירה רק להסיר לגמרי כל משהו שלא מוצא חן בעיניך.

ח במגרש הזה של התמודדות עם נפילות אין לך שום סיכוי עליו

ובגלל הדבר הזה אזי למחרת אמרו לו חֲכָמָיו וְהָרַשׁ אֲשֶׁתּוֹ אִם מִזְרַע הַיְהוּדִים מִדָּבָר אֲשֶׁר הַחַלּוֹת לְנַפֵּל לְפָנָיו לֹא תִּוָּכַל לוֹ כִּי נִפְּלוּ תַפְּלוּ לְפָנָיו, שכן אילו לא מזרע היהודים היה אין זה נורא שנפלת לפניו, שכן חבי מעט רגע עד אשר יפול גם הוא ויכול תוכל להתמודד עימו, אבל מאחר ומזרע היהודים הוא לא תוכל לו, שכן יכול היית להתמודד לעומתו כשהולך לך טוב

ולוחות, מכל מקום היו שמחים עם ה'עוד' שנשארו להם, דהיינו עם הכתרים של נעשה ונשמע שעדיין נשארו להם, היו מתקנים לגמרי כל המכשול הנורא של העגל וכל השייך לזה והיו זוכים להחזיר לגמרי האבידה הנוראה של שבירת הלוחות על ידי השמחה שלהם עם ה'עוד' שנשארו להם, אך כלל ישראל היו במצב של 'ויתאבלו' ולא שתו איש עדיו עליו היינו שלא שמו לבם לשמוח עם הכתרים שנשארו להם, [לא שהורידו את הכתרים, אלא שלא שמו לב לשמוח עם הכתרים], 'עדי' מלשון 'עוד', לשמוח עם השמחה של 'אשמח עוד', וכיון שכן לא די שלא הצליחו לתקן לגמרי את המכשול הנורא של העגל אלא אף הפסידו את הכתרים. עכדה"ק. והוא ע"ד המימרא הידועה של הרבי מלובלין שהיצר רוצה את העצבות שלאחר העבירה יותר מהעבירה עצמה.

ונפילה נוראה. העיקר שלא יתייאש, אלא ישתוקק לטוב, כי זה כל האדם. כי לכאורה הרי צריך ביאור כיצד אפשר לשמור על ה'נשמע' לאחר שה'נעשה' כבר נשבר, אלא הכוונה, ש'נעשה' פירושו שיהודי מקיים תורה ומצוות בפועל, ו'נשמע' פירושו הרצונות הטובות והשאיפות של היהודי שמשתוקק להיות איש כשר ולהתרחק מן העבירה (שרוצה לשמוע לרצון השי"ת), ומלמדינו המדרש, שגם לאחר שהאדם ל"ע נכשל בדבר עבירה, ונשבר ה'נעשה', מ"מ לא ירפה מלשאוף ולהשתוקק להיות טוב. וזהו שאמר להם הקב"ה לאחר מעשה העגל, אף שהפסדתם את ה'נעשה' הזהרו בנשמע - להמשיך לשאוף להקב"ה ברצונות קדושים וטהורים ממש כמו קודם החטא, וח"ו לייאש את עצמו לומר כבר אבדה תקוותי, אלא אפילו משפל המדריגה יבכה מנהמת לבו רבוש"ע נפשי חולת אהבתך וכו', ואז יעזור השי"ת ותחזק ותתרפא והיתה לה שמחת עולם.

וטרם אמשיך עם דברי הרה"צ שליט"א רק אוסיף ואומר ש-

יא) אין לך דבר העומד בפני הרצון

יתבררו הדברים ביותר עפ"י היסוד ששמעתי ממורי הגרצ"מ שליט"א בשם השפ"א לפרש דברי חז"ל על בראשית ברא אלקים שבתחילה עלה במחשבה לבראו במידת הדין, וראה שאין העולם יכול להתקיים בדין ולכן שיתף מידת הרחמים, שהרבה נתקשו מה שייך לומר אצל השי"ת אשר הוא קורא הדורות מראש, ויודע כל העתידות, שבתחילה ניסה לעשות כך ואז נוכח לראות שזה לא הולך,

ות' שכוונתם לומר שבחלק המחשבה שם צריך להיות בבחינת לכתחילה ולא בדיעבד עפ"י שורת הדין, ללא שום פשרות, שכן על

י) הזהר לפחות על הכוס השנייה

והדברים מפורשים במדרש רבה בפרשת יתרו (פרשה כז) וכפי שראיתיה בבאר המים החיים אשר למורינו הרה"צ המתוק שליט"א שהמדרש מביא הפסוק בירמיהו פרק ב' שְׁמַעו דְּבַר-ה' בֵּית יַעֲקֹב, ודורשה כך: משל למלך שאמר לעבדיו שמרו לי כ' כוסות הללו והיה דיאטריטוא, ח"ל הוא זהיר בהם עד שהוא נכנס לפלטין היה עגל אחד שריו על פתח הפלטין נגח העבד ונשבר אחד מהם, והיה העבד עומד ומרתית לפני המלך אמר לו למה מרתית אמר שנגחני עגל ונשבר אחד משני הכוסות, ח"ל המלך ח"כ דע והזהר בשני, כך אמר הקדוש ברוך הוא שני כוסות מזאתם צמיני נעשה ונשמע שברתם נעשה עשיהם לפני עגל הזהרו בנשמע, הוא שמעו דבר ה' בית יעקב,

וכותב עליה בבאר הפרשה - שמלמדנו להועיל להתחזק אפילו אחר מכשול

הגמרא במסכת בכורות דף יז ע"ב - ואי אמרת אי אפשר ללמס זידי אדם, -א"כ תיקשי- ממדת כלים, ממדת מזבח, האיך יכלו לעשותם, ומשני- שאני התם דרחמנא אמר עבד וזכל היכי למית למיעבד ניהא ליה, ואולם אפי"כ הראה לו למשה מטבע של אש, כי על אף אשר ב'מעשה' בפועל לא שייד לעשותה בשלמות, מכל מקום לגבי הרצון ואש ההשתוקקות צריך להיות כפי האמת בשלימות ממש.

אף שאמנם יצר סוכן בנו והוא ידע יצרנו, שמעכב אותנו מעשות בפועל רצוננו לעשות רצונו בלב שלם, הרי שאין היצר יכול לעכב בעדנו מלרצות בלב לכה"פ, וכמו ששמעתי וזארט על 'אין דבר העומד בפני הרצון' שאין שום מונע ומעכב העומד בפני האדם לעכבו מהרצון,

יב) למה הראה הקב"ה למשה מטבע של אש ?

וכאן מקום איתי ליתן ראש ולשוב אל הבאר ממנה ישקו העדרים חיוק ואמונה - הלוא הוא באר הפרשה-

יד) וכי לשעונך אני צריך ?

ומביא עלה הרבי ר' מיילעך שליט"א שסיפר לי יהודי מתושבי צי"ת בני ברק צ"ו שבימי צלמונו היה מקורב אצל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, באחד הימים הוצרך לבקר בשווייץ, בהציעו לבקבא ברכת פרידה מהרבי, פנה אליו הרבי, הראה לו את העצון אשר ברותו, ואמר לו הבא לי משווייץ עצון כזה. בהיותו בחוץ בשווייץ לא מצא את העצון שהרבי ביקש מאיתו, ובאסף כל ימי שהותו עס לא חדף מלפניו ולא מצא... ואף התקשר אל המש"ק ר' חנינא שיץ זצ"ל בבקשה שיאמר לרבי שאינו מוצא את העצון... כעש החוץ לארץ הקודש, נכנס אל הרבי, ובמות פניו נצנה ואמר, אקומה נא ואסובבה בצירי, בשולוקים וברחובות - בקשתי את ה'עצון' ולא מצאתיו. אמר לו הרבי - וכי לעצונך אני צריך, [ואני שמעתי מהגרצ"מ שליט"א שבאותו מעמד הוא פתח לו את מגירתו והראה לו שיש לו שם כמה וכמה שעונים כאלו]

ובזה נתיישב לי קושיא חזקה אשר נתעורר אצלי בראותי את ההסבר של המהר"ל על דברי חז"ל שבהיא רש"י על הפסוק זְהוּ יִתְּנוּ בְּלִי־הַעֲבָרִי עַל־הַפְּקוּדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, - הראה לו כמין מטבע של אש, ומשקלה מחצית השקל, ואומר לו כזה יתנו, וכותב על זה בגור אריה ויש להקשות, בשלמא ככל הני היה צריך להראות, דיס חומר כהן להבין אותם, אבל במטבע, מה חומר יש בה עד שהולך להראות לו מטבע של אש, ויש לפרש כי המטבעות נעשות שלא בדקדוק, שאין ללמס במעשה האדם, ולא נעשה בענין משוער, לא כמו דברים הנצרכים שיש להם שיעור מוגבל, והראה לו הקדוש צדק הוא מטבע זאת מתחת כסא הכבוד, שאחת המטבע יש לה שיעור מוגבל ומשוער, שאינה מעשה אדם.

ואני נתקשיתי בזה דווקא רק אחר כתבו הדברים האלה, שהרי א"כ לא שבקת חיי לכל בריה, כי האיך א"כ יוכל האדם להביא כופר נפשו לה' כיוון שזה צריך להיות מדויק כפי שרק הקב"ה יכל לעשותה מתחת לכסא הכבוד.

יג) כל היכי דמצית למיעבד ניהא ליה לקוב"ה

ובזה נחה דעתי כי באמת אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת, אלא כפי שאומרת

תורה ועבודה, תפילה ומצוה, אבל למעשה, לא עמדתי בזה, בעולם שפל כזה וכו' רק נפלת, כמה שניסיתי לא הצלחתי, שוב ושוב נפלת, ולכן 'פרוץ מרובה על העומד'. לעומתו, ישחקו עליו בשמים, וכי נצרכים אנו לתורתך, לעבודתך, פוק חזי כמה רבבות ואלפי מלאכים עובדים את ה' באהבה ויראה... רק בזאת חפץ ה' שתחשוב ממנו ותזכור אותו בכל עת... אף אם תיפול לא תשכח את ה' אלוקיך... אלא ממקום ריחוקך תנסה להתקרב כפי שידך משגת. תלחם בכל כוחך שלא להתרחק, אם כזאת עשית, הרי מלאת תפקידך כראוי.

לא הוצרכתי אלא תהנה ותזכור
אמני (מצודק מסתופג 'קולוקים'
וכרחות' פס).

וכאן הוא מביא ממורי הגה"צ הרצ"מ זילבעבערג שליט"א לימוד מוסר השכל מסיפור זה כאשר הוא מתאר זאת באופן נפלא. - כי הנה יעלה אדם השמימה אחר מאה ועשרים שנות חיו, ויעמידוהו לדין לפני ב"ד של מעלה, ישאלוהו, רבי איד מה הבאת הנה, האם התנהגת כ'יהודי, האם מלאת את תפקידך בעולם... יענה האיש בקול בכי תמרורים, אכן מאד רציתי לבוא הנה כשבצקלוני רבבות רבות של שעות

ביני וביני בני ישראל אות ברית אהבה היא

מלכים פ"י ה"ט, עכו"ם שעסק בתורה חייב מיתה, לא יעסוק אלא בשצב מצוות שלהן כלכלה, וכן עכו"ם שצבת אפילו ציוס מימות החול או עשאהו לעלמו כמו שצבת חייב מיתה, ואין לריך לומר אם עשה מועד לעלמו, כללו של דבר אין מניחין אותו להדש דת ולעשות מצוות לעלמן מדעתו, אלא או יהיה גר דק ויקבל כל המצוות או יעמוד בתורתו ולא יוסף ולא יגרע. והוא מסוגיא דסנהדרין דף נ"ח, אמר ר"ל עכו"ם שצבת חייב מיתה שנאמר ויום ולילה לא יצבותו, ואמר מר אזוהרה שלהם זו היא מיתתו, אמר רבינא אפילו שני שצבת. ושם בהל"י כותב הרמב"ם, בן נח שרלה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה, ואם הביא עולה מקבלין ממנו, נתן לכה מקבלין ממנו.

טו אף על פי שתהיו רדופין וזריזין
בזריזות מלאכה שבת אל
תדחה מפניה

כתיב בפרשתו אחר הציוויים על נדבת המשכן וכליו, ועשייתו, ועשיית הכיור וכנו, שמן המשחה והקטורת, ובגדי השרד והכהונה בידי חכמי הלב, וְאַתָּה דְבַר אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֹמֶר אֲנִי אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִפְרָשֵׁי - אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות מלאכה שבת אל תדחה מפניה. כִּי אֹתוֹת הָיָא בְיָגֵי וּבְיַנְיָקֵם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם: הנה לכאורה צריך להבין מה הסברא שיהיה ה"א שבגלל שהם 'רדופין וזריזין' במלאכת המשכן תידחה שבת מפניה, הכי יוכלנו לסבור שיש בעיה עם זה כיון שאי אפשר לבלום ולעצור במהירות כה גבוהה?

טז מתנת השבת ליהודים בלבד
היא

יז מצוות השבת מבטאת את
ה'יהודיות שבדת ישראל

ומבואר מזה שאם מניח תפילין ולובש ציצית וקובע מזוזה - עדיין לא עשה דת, ורק אם עשה שבייתה - הוי זה חידוש דת. ומכאן מובן למה חילול שבת שקול

ואמרתי לבאר בס"ד עפ"י היסוד ששמעתי מהגה"צ ר' שמשון דוד פינקוס זצוק"ל לבאר מהות ומשמעות המתנה הטובה ששבת שמה שניתנה לנו היהודים מבית גזי המלך ית', עפ"י מ"ש הרמב"ם בהל'

וכל העולם שמתקיים באמצעות מלאכתנו הוא דימיון ואחיזה עיניים בלבד וכל מה שאנו עושים מלאכה בששת ימים הוא רק כדל למלא רצונו ית' כי כך גזרה חכמתו ית', אבל אין לזה שום קשר לתוצאה, שכן הוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים.

יט) אין שום שדה, ואין שום עולם

הנה רואה אתה מישהו יושב על כסא נח ביום השביתה ושותה כוס תה, תשאלהו, מה קרה לך! איך זה שאינך יוצא להשקות את השדה, וכי אינך יודע על השרב הנורא בחוץ, הרי עד מחר הכל יתייבש ויהא לך הפסד מרובה עד שכל השנה לא יהא לך מה לאכול. הוא ישיב לך, אין שום שדה! ואין שום עולם! - ישראל אלקים, אם ירצה - יחיה ויפתס אותי, ואם לאו לא תועיל לי כל השתדלות, שרק הוא הנמצא האמיתי בעולם, היינו שהשביתה היא הוראה על ביטול כל חוקי הטבע למציאות האלקית.

ואמנם כאשר אדם מניח תפילין, ותשאלהו - מה זה, יענה, זה להחזיר בקשר של קיימא אמונת יוצר העולם לשכלי וליבי, וכן ציצית - לזכור את כסא הכבוד, וזו שלימות גדולה לאדם שיודע האמת האלקית ומקיים כל המצוות כדי לעשות רצון אלקים שבשמים, שהשמים הם עולם מלא לא פחות מהעולם שבארץ, וסוף סוף השפע בא מהשמים, אבל עדיין לא הוראה בכל זה על ביטול הארץ ומלואה, אבל כאשר האדם שובת, הרי הוא מעיד יותר מזה, שהארץ היא נעדרת המציאות באמת, ואין מציאות אמיתית קיימת אלא האלקות.

וכן כתב הרמב"ם במורה נבוכים שבטבע אין מופת חוץ על חידוש העולם, וכתב

כעבודה זרה, וכל המחלל שבת הרי הוא כגוי, שכל עיקר מציאות הדת היא על ידי שמירת השבת. וצריך ביאור טעם הדבר, למה כל מערכת מצוות התורה עדיין אינה קרויה דת, ורק שביתה בשבת נקראת דת.

והמוכן בזה, דההגדרה הנכונה של דת היא, ההכרה שכח עליון אלוקי נמצא ושולט בתוך העולם, ושמיציאות המצאו מבטלת כל מציאות אחרת כליל, שזה המוכן הנכון והפשוט של "אלקות", גדלות ועוצמה אין סופיים עד שהכל בטל כנגדו.

והנה ההבדל הגדול בין ישראל לאומות הוא, שהאומות אומרים אלקים בשמים, וישראל אומרים אלקים בשמים ובארץ. והנפ"מ בין זה לזה, שאם אלקים בשמים הרי אלקותו אינה מחייבת אותי כ"כ, שסוף סוף הוא בשמים ואני על הארץ, שעכ"פ הארץ היא עולם לעצמו, ואין כאן מציאות אלקית לבטל כל מציאות העולם. אבל מוכן "דת" הוא שיש מציאות אלקית גם בארץ, וממילא כל עולם, על סדרי הטבע שבו, מתבטל כלפיו, וזה המוכן הנכון של דת,

יח) אין עוד מלבדו

ומפני כך, היסוד וההוראה של כל דת הוא שיהא יום שביתה, שזה ממש מראה על מציאות הדת. דהרי עצם קיום העולם הוא ע"י מלאכת אוכל נפש, שעל ידי הרישה וזריעה קיים העולם, וכאשר שובתים יום מסויים ממלאכה, המוכן הוא שמכריזים על יום של ביטול העולם, ואשר ע"כ חייב העכ"ם מיתה על שביתתו, כיוון שהוא מחריב בזה את העולם, אבל לא כן אנו בני כן נצטוונו לשבות ממלאכה ביום השב"ק, ובאמת צריך להבין איך זה יתכן? אלא שהיות שיש לנו דת, אז שובתים - ומכריזים - שבאמת העולם ומלואו אינו קיים במציאות לעומת אלקותו של הבורא,

מחוקק דבר. וטרדת ליבך בהם תמנעך מחשבו צמה ש-באמת כן-תועילך מחשבתך עליו מענייני תורתך ומצוות הבורא, אשר נמסרו לך וקבלת על עצמך להתעסק בהם כל ימי חייך ותפסיד את זה ולא יועילך ההוא ורצה לנפשו מה שיש בו הלכתך ושלום תורתך ועולמך, ואשר ע"כ כתב החזו"א באמונה וביטחון-הפליגו חז"ל שאי אפשר לקנות ידיעת התורה בדרך עראי במיעוט השתלכות, ולכן בכל הנוגע לעבודת ה' על האדם כן לקחת אחריות על השתדלותו ולרדוף אחריה בכל מאוודו ולא לישב ברוגע באמור שהכל בידי שמים, שכן בכל הנוגע ליראת שמים על האדם לדעת שבידו תלוי הדבר,

ולא שיעשה האדם כמו ש**מספר צל אחד אשר פרנסתו הייתה מן הים** ו**אם ידע** ו**כאשר היו האלים אתו** ו**מה היה אתו**? ו**מהיכן הבאת את הכסף?** **היה מספר זה: הנה ראו מה צה הקב"ה? הולכיני צל צה חנות פלונית, אולם הדלתות היו נצולות אז מה צה הקב"ה? נתן בלי אולם ובידי כוח ונפרצה החנות, ומה צה הקב"ה צוד? שפרצתי את הכספת וכו' שהרי מיסודות הדת הוא שאעפ"י שהכל צפוי מ"מ הרשות נתונה וכו'**

ו**מספר צל חסיד אחד שהיה יושב בצל רבו בליובו** ו**אשר פרק מצמו צל אישה וצול דרך ארץ והיה יושב יומם ולילה ומבלי ולותה משקה עם החסידים, וכאשר היה נצרך לכסף לצל בכדי לקנות דבר מאכל להחיות את נפשו וכיוצא בזה, היה ניצטל מאן דהו ולוה ממנו סכום כסף לתקופה מסוימת, והי בהצד**

השבוע נהיה כמו הגויים רח"ל להם לא נתגלה סוד זה, ורק בהגיע השבת נעשה הפסקה ארעית ממרוצת שגיאת החיים והדמיונות אלא שמטרת המנוחה היא להביא את האדם למנוחת מרגוע באופן קבוע מהמרוץ להשיג ולבבוש את כל העולם, מאחר שהשבת תחזיר בידיעתנו האמת שגורלנו אינו בידנו כלל, והוא ית' לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

כב) לא ככל הגוים בית ישראל

וכמ"ס התניא באיגרת הקודש פרק ט אהובי אחיי ורעיי אשר כנפשי צאתי כמזכיר ומעורר ישנים שתרדמת הצלי הצלים ולפקוח עיני העוֹרִים יצטוו לראות להיות כל יצעם ופסלם ומגמתם במקור מים חיים חיי החיים כל ימי חייהם, מנפש ועד בשר דהיינו כל מיולי דעלמא ועסקי פרנסה לא יהיה כאלו דעבדין לגרמיהו ולא יהיה בית ישראל כעו"ג דזנין ומפרנסין ומוקרין לנשייהו ובנייהו מאלהה, כי מי כעמד ישראל גוי אחד בצרף כתיב דהיינו שגם בענייני צרף לא יפָרְדו מאחד האמת ח"ו להעיד עדות שקר ח"ו בק"ש ערב וזוקר בעיניי סגורות ה' אחד בד' רוחות ובשמים ממעל ובצרף מתחת ובפקוח עיני העוֹרִים התעייף עיניך בו ואינו ח"ו.

כג) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

אולם לכאורה כל זה נכון רק לענייני הגשמיות אבל בענייני רוחניות הנה אמרו לנו חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ולכן אומר החובות הלבבות בשער אהבת ה' פ"ו, וכבר ידעת, אחי, שמתחבתך על ענייני עולמך לא תוסיף לך בטרפך מאומה, כי תיקוּס מסור לאלקים, כמו שמעו השתלכותך וחריכותך בהם לא יגרע

ולהיות בהרגשה של 'רדופין' אחריה להשיגה ולהביא תוצאות מעשיות.

כה כי ממך הכ

ולזה קמ"ל חידוש גדול ש"מ"מ שבת אל תדחה מפניה, שכן באמת גם בעבודת ה' אין האדם יכול לעשות כלום שהרי אלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל לו וכדאי בספה"ק עבודת ישראל לפרשת פרה עה"פ זאת התורה אדם כי ימות באוהל. נראה לפרש על דרך דליתא בגמרא אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, רצה לומר שממית כח עצמותו ואומר שהכל הוא מאת הקדוש ברוך הוא כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל והוא הנותן שכל וזינה לעבדו. וזהו אדם כי ימות באוהל, דהיינו שאינו עושה מכח אדם רק יודע שהכל בא מאת הקדוש ברוך הוא. וכן א"ל בשפת אמת בפרשת תרומה שכן הוא בכל מזה מכל איש ישראל. כי ודאי אין בכח אדם לעשות רצונו ית'. רק כפי רצון האדם נגמר מעצמו. ומ"מ הגמר בא ג"כ ע"י רצון האדם, וכענין זה פי' אר"י מו"ר זלכה"ה עמ"ס יגיעתי ומלאתי. ודקדק כי מליאה בהיסח הדעת. ומה שצ"ע יגיעה למה נק' מליאה. אך מי יכול למלא האמת ע"י יגיעתו. ורק שהס"י נותן במתנה ודרך מליאה ע"י היגיעה.

ובשם משמואל בפרשת ויקהל כותב דהנה כתיב קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה', וכל המפרשים נתקשו בלשון יביאה את תרומת ה', יביא הול"ל ולא יביאה ופירשנו שעיקר שבת הגדבה הוא שלא ירגיש במעשיו שום רבותא ושבת לעצמו, אלא כעין שכתוב (דהיי"א כ"ט) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, והיינו שגם את כח נדיבת

מוצד הפירצון והוא לא מתייחס ונראה שאין זה מצניין אותו כלל, אזי היה ניכר המלואה וואלו ר' איך מתי אתה מחזיר ההלואה, והנה שהיה לו עצמו נסיון להיחלץ מהאדם, היה מחזק עצמו מיד בסננו האמנה בסיו ואמר שאין כאן אדם כלל והכל הוא רק אלקות, והכל אחיזת צנייט וכו' וכו'

והי' כי רבו כמו רבו המקרים הללו, ואין מי שיוכל לצלות כלום, נכנסו כמה חסידים אל הרבי לעולם כדת מה לצלות, ויצנה הרבי ויאמר שייקחו חתיכת אלקות בצורת מקל אדום, ויניחוהו על ע"ע אלקות בדמות השולחן, ובאמצעות האלקות שבמקל יצליחו בו אלקות אחת למצלה ושבע למטה, עד אשר רוח האלקות שבו תתעורר באמת לצלות רצונו ית'.

כדו במלאכת שמים עליכם להיות רדופין וזריזין

ולכן היה מקום לחשוב שבכל הנוגע למצוות ועבודת הש"ת לא צריך לשבות בשבת שהרי כל עצמה של השבת ללמדנו שהכל בידי שמים הוא וכי לא עלינו המלאכה אבל בנוגע לעבודת ה' באמת עלינו כן להרגיש שעלינו מוטל הדבר, וזהו מה שאומר אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות מלאכה, הוא ההיפך מהאופן של ההשתדלות בענייני העוה"ז אשר צריכה להיות ב'קרירות' מתוך ידיעה שלא עליך המלאכה להביא תוצאות, וזה אמור להביא את הדם למנוחה של 'מרגוע' מהדאגה והאחריות המוטלת על כתפיו, אבל בזה צריך להיות בהתלהבות וזריזות

למרות שהשתדלנו והיה נראה לכאורה כאילו אנחנו עושים זאת, מגלה לנו השי"ת בשב"ק כי כל מה שנעשה בששת הימים ה' הוא שְׁעֵשְׂעָה בין בענייני שמים ובין בענייני ארץ, כי הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, משא"כ לאומות העולם כל ידעום סוד זה והם חיים בתוך עולם הַדְּמיוֹן כאילו האדם בכוחו לעשות דברים בעצמו ולקחת גורלו בידו.

כח) הקדים להחזיר בהם ההכרה שלא מכוחם הם נותנים קודם הנתינה

ולזה הקדים להם משרע"ה לעדת בני ישראל אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, כתנאי קודם למעשה טרם יתחילו להביא מממונם למלאכת המשכן, שידעו שכל מה שמביאים מידו ית' הם נותנים, ולז"א **ששת ימים תַעֲשֶׂה מלאכה** מאליה ע"י השי"ת שתכיר ותדע שהוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ולזה ניתנה השבת לזכור ולידע שהכל רק ממנו ית' כאמור, ומצד עצמם אין להם כלום מה לתת להשי"ת ואין בכוחם ושכלם לעשות המלאכה כלל רק מזה שהשי"ת נתן חכמה בלב כל חכם לב. ולזה הקדים אזהרת השבת למלאכת המשכן ללמדם ולהחזיר בשכלם האמת שכל מה שהם נותנים ועושים מאת ה' הוא שרק הוא לבדו עושה זאת באמת, לבל יטעו לחשוב כאילו הם נותנים ועושים משהו מכוחם הם.

ובחיי עניינא אמרתי אציגה נא בפניכם את אשר מצאתי באוצרו הטוב של הרבי ר' מיילעך משנים קדמוניות

כט) אין לי שום סיבה לכעוס עליך שאינך האדם אותו אני מחפש

כי דא, הנה"ק רבי אהרן
 וואס צאן זיי צו הוי"ך צאן
 בראשות ישיבת 'אהרן תורה'

לבו יחזיר להשי"ת, היינו לידע היטב שגם נדיבת הלב הזאת מתת אלוקים הוא,

כו) ומוידך נתנו לך

ואף גם עצם הידיעה שהכל מידו הוא רק מאת השי"ת וכמו שהשם משמואל כותב עוד בפרשתן וכעין זה יש לפרש את הכתוב **כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' היינו שגם את נדיבות לבו יביא לה' בצירוף התרומה, ובכוונה שלא ירגיש צעלמו שצעה שום רבותא, וכמאמר הכתוב (דהי"א כ"ט) כי ממך הכל ומוידך נתנו לך, וגם זה השכל שהשכל שהכל מיד השי"ת גם זה מתת אלוקים הוא, כמאמר המשנה אבות (פ"ג מ"ז) תן לו משלו כי אתה ושלך שלו, ומביא מקרא הג"ל כי ממך הכל ומוידך נתנו לך:**

כז) ביני ובין יקירי בלבד אות אהבה הוא, ולא לבגוי הארצות

ואמרתי לשלב רעיון זה שרק לבני ישראל נודע רז אמת זה ולא לאומות העולם עם דברי האוה"ה הק' בפרשתן **זיני וזין בני ישראל יהיה סוד הדברים האמורים ולא ידעם אדם צעולם, והוא מאמנם ז"ל שאמרו נשמה יתירה לא אודעינהו כי אין חפץ לה' שידעו האומות סתרי אל חי, והוא אומרו תקויו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי. ועם בני ישראל טעמם כמום עמם חתום צאולכות החיים: ואמרתי שאולי אפשר לרמז בהמשך הפסוק **כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ**' זהו הסוד שמגלה השי"ת רק לנו כי כל מה שנדמה כאילו אנחנו עשינו בששת ימי המעשה איגלאי מילתא למפרע **כי ששת ימים**' באמת **'עשה ה'** לבדו הן **'את השמים'** שזה ענייני רוחניות ועבודת ה' **'ואת הארץ'** שזה ענייני הארציות והגשמיות, הכל הוא עשהו ולא אנחנו,**

פרוטה ולכל משה אדם נותן לצדקה, ואכן, לדאבון לה הצלוח לקרר את לבבם, ודבריו נשאו פירות, וכל מי שנה מתחילה לתרום סכומים הגונים - התחייב רק על סכום של דולרים בודדים, ולאחצה ולשליש ולרביע... והמטבית נכשלה באופן נחרץ וברור... והרעים אותו רב שיקלקל' לרבי אלחנן והוריד את מאמציו לריק ונישם לנסות לפייס את רבי אלחנן.

אמר לו ר' אלחנן, הנה כתיב בפרשתך 'וידבר ה' אל משה לאמור, ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וכו', לצעות בזה ובכסף ובנחשת וכו', לצעות בכל מלאכה, אתה הבה נצייר לצמנו היאק משה רבינו יורד מן ההר ומחפש אחר בצלאל בן אורי, בכדי להודיעו את ציווי ה' כי הוא נבחר לבנות את המשכן וכל כליו, ונישם משה ליהודי הראשון שנקרה לפניו ושאלו 'הידידה נא מה שמק', אולי הינך בצלאל בן אורי, השיב לו הלה, לא כן, אלא שמי הוא ראובן בן יצקב, המשיך משה בדרכו ושאל את השני אולי מצייכ הינו בצלאל בן אורי, צנהו כי שמו הוא שמעון בן יצקב... וכי צלה על דעתו של משה רבינו לקלוץ עליהם ולכצוס מדוצ אינם גונים את המשכן... פשיטא בתכנית הפשטות שאין מקום לטענה או כצס או צעה, כי מן השמים נבחר בצלאל בן אורי דייקא ואילו אותם אנשים לא נבחרו, ואין שום טענה עליהם שהם ראובן ושמעון ולא בצלאל... וסיים רבי אלחנן, מן השמים נלצר על ציבור המתפללים כאן שלא יזכו

בברנאוויטש, וכשהתגברו החובות צד שלא היה בידי הנהלת הישיבה לספק לחם צר כפשוטו לתלמידים - לא היה לו מנוס אלא ליטול מקל הנדודים ולכתת רגליו מעבר לים לצורך את אחינו בני ישראל על אדף הזכות והחובה להיות ממחליקי התורה, בהאיצו מה צעה כפי הנהוג, היה מהלך לבתי כנסיות בשפ"ק, שם נשא מדברותיו והיו השומעים שפתחו לבבם מתחייבים על סכומים נאים להחזקת הישיבה.

ויהי באחד המקומות, דרש הגר"א לאחר קבלת שבת, בין דבריו נשא דברים חוצבי להבות אש במצלת לומדי התורה והזכות הנדודה להיות מ'תמכין דאורייתא, וא"ל תיאר להם את מצוקת הפחורים הרעבים ללחם, והוסיף לפרט בפניהם את הסכומים הנצרכים, כי לשוב אחד ההוצאות מציצים לסך שמונים דולר (סכום נכבד באותם הימים), ויום אחד צולה 11 דולר ו-43 סענט, ופנה אל קהל השומעים בבקשה להיות מפרנסים הישיבה, וסיקחו על צצמט ישבוצ אחד' או 'יום אחד'. ואכן דברית היוצאים מן הלה, ובפרט כשיוצאים מאמרא רבא דכוותיה פלסו נתיבות ללבבות המאזינים, והותירו בהם רושם אדיר.

אלא שמיד לאחר שסיים האאון ר' אלחנן את דרשתו צלה רב בית הכנסת לדרוש, ומאחר שחס על ממון קהל צדתו על כן פתח פיו שלא ביחכמה' והחל לתאר את אדף הזכות בנתנית דולר אחד בודד, צד כמה צרק יש בשמים לכל

לכתובת המלצה, אמר הרבי, הנה אסאלק, באם היית מציג עם מכתב המלצתי לעציר מסויים, והלזה היה נשאר באדישותו ולא היה מצניק לך כי אם פרוטות מצטות ואולי גם זאת לא היה נותן, מה היית עושה לו, אמר החסיד, צוויי פאטע (שתי סטירות לחיו) הייתי מצניק לו, וכי כך מלצללים במכתבו של הרבי, אמר לו הרבי, דיוקא לכן לא רציתי לכתוב לך המלצה, כי עליך להבין ולהשכיל היטב היטב, בשמים יש 'רשימה' (ליסט) בו נכתב כמה כל אחד צתיך ליתן לצורק 'הכנסת כלה' פאנויה, ולפי הרשימה כל אחד פותח את ידו ומשביע, ואותו העציר שאינו נותן לא מרוצ לבבו הוא עושה כן, אלא מחמת שאינו כתוב ברשימה אשר הוכנה בשמים ממעל, כי הכף תלוי ברשימה של מעלה, הוסיף לו הרבי, לו היית מאמין בדבריי אלה לא היית כואם ומתרגע על אפי אחד שאינו נותן לך כי אין לך אפילו מקום ליטענה עליו, אמר החסיד, רבי, אני מקבל עלי את דברי הרבי.

אמר לו הרבי, אחר שקבלת את הדבריי... א"כ, אכתוב לך כעת המלצה הזונה וראויה, וכן עשה, החסיד יצא מלפני רבו שמח וטוב לב, במבטחו כי עם מכתב כזה קרובה יוצאתו, די לו ללכת לנצידי אחד והכל מכוסה, בד בבד חזר היטב על דברי הרבי, כי הכף תלוי ברשימה שלמעלה, מיהר ונסע לבית נצידי גדול מנדולי חסיד הרבי - השומע לכל מוצא פי הרבי בשלמות, וכבר היה בטוח כי משט ישוב לביתו מבלי להצטרק ללכת

להקים 'משכן' לתורה, ואין לי אלא להמשיך לחפש אחר אותם יצאלא בן אורי שהם נבחרו לזכות להיות מחזיקי התורה, ומה יש לי לכאוס עליכם...

ולמדנו, כי אם פלנוי אינו נענה לבקשתך להיטיב צמק - אין מקום לנצור וללהתמרח עליו מדוע הוא יציל לבי, כי הכף בידי שמים, וכך נעזר בשמים ממעל שלא הוא יצור לך, אלא מי שהוצידו מן שמיא לך...

לו איש זה אינו רשום ברשימה של מעלה

ומביא הרה"צ שכזה כבר היה מעשה באחד מחסידיו הרה"ק רבי מיכל מללאטשוב זי"ע שנכנס אל רבו, ותניה לפניו על מצבו הקשה בפניו ופכרט לעת הזאת אשר הוא צומד לפני נישואי בנו החשוב, על כן בקשתו שטוהה לפני הרבי, שיכתוב עבורו מכתב המלצה, וצמו יפנה האיש אל נצידי עם ובוודאי יומלאו כיסיו במלצצלין לרוב - סכומים האונים כדי חיותו וכדי נישואי הבן הפאטומ"י, שהרי הרבי צדיק יסוד עולם, ומי הוא אשר יראה המלצה ממנו ולא יפתח לבבו וכיסו, אמר לו הרבי, איך געע נישט קיין המלצות (לא אתן לך המלצה כתובה), ויפצר האיש ברבו מאד מאד, אך הרבי פשלו, לא אכתוב המלצה.

אחר זמן, פנה האיש אל הרבי, ואמר, נו, אם הרבי אינו רוצה הנני מקבל דעתו, אבל, אנא ממכת רבי קדוש, לכל הפחות ילנה לי מה היא הסיבה אשר הינו מסרב כ"כ

אמר לו החסיד, אה, כלום, זה צנין
 פרטי שבני לבין הרבי, שלפי
 המדובר ביני לבין הרבי נראה
 שאינך מופיע באותה 'רשימה'...
 אתה כבר לא היה יכול הנסיד
 להישאר בשלמות הנפש, מי יודע
 מאיזו 'רשימה' מחקו הרבי,
 מרשימת החיים, או מרשימת
 הצעירים... והפציר מאד באיש, אל
 לי אילו רשימות הנק מנהל עט
 הרבי הקדוש, והוסיף לומר, אתן
 לך את כל הסכום הדרוש לך רק
 תלכה לי 'רשימה' זו מהי, אמר
 החסיד, אם תניח לי מתחילה כאן
 על השולחן את כל הסכום אלכה
 לך באילו רשימה המדובר.

צה הנסיד כמזווה צליו, אז נצנה
 החסיד את כל מצעהו עט הרבי,
 ואמר לו, אתה שכבר נתת את כל
 הסכום בוודאי הנק מופיע באותיות
 גדולות באותה רשימה של מצלה...

אפילו לצורך 'אדרעס' (כינוי
 לכתובת מחלקי הצדקות) אחד.

בהניצו לבית הצעיר, אלף לפניו
 את כל מצבו, ולאחמ"כ הוציא את
 מכתבו של הרבי, ולתדהמתו,
 הצעיר קרא את המכתב בקרירות
 עצומה, לא קט ולא יצ רק לבסוף
 הצניק לו כמה פרטות שחוקות כדי
 לצאת ידי חובתו ותו לא מידי...
 החסיד לא האמין למראה צניו,
 וכי יתכן שנסיד וחסיד גדול כזה
 יתנהג כן, וכבר כמעט שחמתו
 בצרה בו, אלא שאז נלכד מדברי
 רבו - והחל משנן לצמנו, איש זה
 אינו כתוב ברשימה של מצלה... איש
 זה אינו כתוב ברשימה של מצלה...
 מאידך, הנסיד שמע פיו ממילות
 דיבורים כגון דא, החלו ידיו ורעליו
 נוקשות זו על מרוב רצדה ופחד,
 מי יודע באיזו רשימה אינו מופיע,
 ועל את החסיד מה פיק אומר...

ולסיום האי פירקא של זה האות אשר שם א-ל בינו וביני בני ישראל כי אין עוד מלבדו והוא
 לבדו עשה וישימה לכל המעשים, הנני להביא בזאת מעשה חזק מאוד מגיליון קנין
 תורה של תולדות אהרן, ממנו ליקח לעבוד את השייית במסירות נפש, מבלי לדאוג כלל
 דאגת הפרנסה, זמן ומקום הספור הוא: ארה"ב. שנת תרי"ב. כאשר שמירת תורה ומצוות
 בכלל ושמירת שבת בפרט באמריקה היתה כרוכה בקשיים רבים, כידוע.

תש"י, "אם המצב בעשיות כאן
 בארה"ב הוא הרבה יותר טוב,
 המדינה צולרת בהרבה תחומים
 בחיים, וצומדת לימין אזרחי
 אמריקה בתמיכה בסיסית, הפרט
 לאילו שצברו את השואה, ואם
 צולרים ללמוד מקצוע, ומכניס
 להם את הכלים, ואם הצלו את
 המחירים לפוצלים. אבל בימים
 ההם לפני כעשרים שנה, כשהצתי
 לארה"ב, נאלצתי ללנות כדי
 שאוכל לחיות חיים בסיסיים כאן.

וכאן אנו צולרים לסיפור יחיד
 במינו סיפור בצל המצבה לאחר
 כעשרים שנה - בשנת תש"י -
 להנה"צ המפורסם רבי שלמה יו"ט
 פאלאק אב"ד לאנדסברג צ"ל,
 שהתיישב אז בארה"ב, ואנו
 משאירים את הסיפור כפי שסיפרו
 היהודי בצל המצבה בצמנו, שנתאר
 אותו להלן בשם ר' שואל הצר.

"כיום", הקדימ ר' שואל הצר -
 בצל המצבה - לתאר בעצמו, בשנת

ההזדמנות וצורך אצלו רחמים
צלינו וצף בני ביתו, וכך אמר לו:
"הנני שומר שבת, ולכן תשלם לי
קודם עכשיו לפני שבת על כל ימי
השבוע, ובעת תתן לי מנוחה קצת,
וביום ראשון אני חוזר, מיט פריעצ
כוחות". בדרך כלל לא נתקבלו
דברי תחנונים אלו על אנוני-
הבית.

באמריקה בימים ההם היתה שמירת
שבת מהנסינות הדולרים,
ולדאבוננו רבים וטובים לא צמדו
בהם, אמריקה החדירה ביותר את
המושלים עצריכים לצבוד 7/24,
לימים הולידה מדינה זו את
הפתעם "טיים איז מאני", ולא היו
מוכנים לוותר על ימיה שלמה,
ולא השכילו לחשוב שהשבת היא
מקור הברכה לכל ימי השבוע. ואם
אמנם היה אחד מתוק מאות
סקיבל דברי תחנונים כאלו, אבל
בדרך כלל כאשר היצו אנשים
כאלו להתחנן ולבקש על נפשם,
שילמו להם הבעלים-בתים את
הסכום המציץ להם לכל ימי
השבוע, ופיטרו אותם ב'מכתב
פיטורין', ולפעמים היה להם
מלווה בדיבורים גלויים באמרת
"מכאן והלאה תחפש לך מקום
אחר"; ואם היה שפל יותר, אז גם
ליווה אותו בקבלות, והיו כאלו
שאף לא שילמו.

ביום ראשון הבא הלכו המפוטרים
לחפש מקום עבודה אחר, וצד שכר
התרכלו למקום החדש, ניסו ביום
שני הבא שוב בדברי תחנונים
להבעה"ב החדש-הישן, ושוב פיטרו
אותם, וחוזר חלילה... והיו גם
מפוטרים שהלכו לחפש עבודה ביום

למדתי בעצמי על חשבוני מלאכת
התפירה, ורכשתי בעצמי מכות,
תפירה וסחבתי את זה עד למפעל,
ומה נתן לי בעל המפעל הוא רק
שולחן להניח עליו את המכונה".

וכך נהא כל אלו שחיפשו עבודה,
היו מוכרחים לקנות מכונה
בעצמם, ולקחת את המכונה,
לנסוע למנהטן למפעלים הדולרים
ששכנו בדרך כלל בפניינים גבוהים
בני צערים-שלושים קומות, עלו עם
המצלית עד קומה הצליונה, משם
יכדו קומה קומה עברו ממשרד
למשרד, מחדר לחדר ומחנות
לחנות, ושאלו מהבעלים-בתים אם
הם מחפשים פועל לעבודה, ואחרי
כמה מקומות שלא היו לקוקים
לפועלים, היצו סוף סוף לאחד
שהיה לקוק לפועלים בודדים.

ואם כבר מצאו מי שמוכן להכניס
עובדים במפעלו, היתה השאלה
הראשונה אם הוא 'שומר שבת',
והיה אם צנה שהוא שומר שבת, מיד
נצנה בצלות: "לך תחפש מקום
עבודה אחר, אני צריק עובדים
מסורים שעובדים שבעה ימים
השבוע". היו כאלו מבין שומרי
השבת, שצנו שאינם שומרים שבת,
ואז קיבל אותם הבעל-הבית,
ובמשק ימי השבוע התאמצו מאד
לצבוד בחריצות ובנאמנות, שמו
על הסחורה שתצא יפה ומשובחת,
דבר שגם הוצלה את המחיר
לפועלים כאלו. וביום השני אחר
חצות היום ניסו לבעל-הבית
ושאלו אותו: האיק וכיצד נראית לך
עבודתי? והבעל הבית צנה בסיפוק:
"אני מרוצה מאד ממך, הלאו והיו
כואם כמותך". ואז ניצל העובד את

"ביום בהיר אחד, כאשר הלכתי לתומי ברחוב, והנה אני פועם ביהודי אחד, בן צירי, נולד בציר מאורי באירופה, אבא הוא כבר תושב ארצה"ה זה כעשרים שנה, הלכה נתן לי ישלם צליכט' הפנימי צוהלות ושאל אותי מה שלומי והאיק אני מסתדר כאן ב'מדינת הנהב', ואמרתי לו את האמת, שכחו רבים, אני מקבל בשמחה רבה את ה'גלות השבועי' המפוצל למפוצל ומבית לבית, באלף שאני רוצה לחלף שבת ח"ו. ראיתי שאינו רוצה לשמוע על כך, ומיד נצתה בשמחה רבה ואמר לי: תבוא למפוצל שלי ולחנות המפוצל ואתן לך עבודה טובה. אכן, יש לכות קדימה לקרובים וידידים, וכיון שאתה בן צירי, ואני מכיר אותך מימים ימימה, אתנהג צמק בתנאים יותר טובים. אני מנהל זה כמה שנים מפוצל גדול לתפירת בגדים, ואספר לך האמת - יש סחורה צרה שהיא קשה לתפוך, ולט מרויחין על עבודה זו פחות כסף, ואני אתן לך מהסחורות הדקות! תעבוד פחות קשה ויותר רווח..."

"אולם למרות שלא רצה לשמוע את הדברים בתחילה, בההרתי לו שוב הדברים ברורים: תדע לך שאני שומר שבת, ובשבת אני לא מביע לעבודה. כיון שחזרתי על דברי - התחיל לצצוק עלי: 'אתה עצל, אתה משתמט מעבודה' וצוד ביטויי 'חינוק' כאלו... אמנם, אני על משמתי אעבודה, החלטתי שאני לא אתנהג כזו כדי להרוויח פרנסה, פרנסה היא מן השמים,

ראשון ולא מצאו, הניצו שוב ביום שני, ולפצמים מצאו עבודה רק ביום רביעי או חמישי, וביום הששי כבר לכו לקבל ה'מכתב פיטורין'... כך עברו עליהם עלי עלים על נסיונות השמירת השבת. וא"כ שבי"ה לא אלמן ישראל, ולט בתוך עלי נסיונות הללו נמצאו יהודים שניהלו בית-חרושת השמירת השבת, מכל-מקום לא סיפקו די מקומות עבודה לכל השומרי שבת, כי מקומות בודדים הללו התמלאו מיד ביהודים יקרים כאלו שרצו לשמור שבת, ואין הקומץ מביע את הארץ והמתין חודשים שלמים עד שיתפנה מקום בעבורם, וביתיים לא היה להם כמעט לחם לאכול, מסירות-נפש על המש.

עד כאן התיאור מר' שמואל הערש מה שצונו ראו בימים ההם. מכאן ואילך משיק ר' שמואל הערש לספר מה עבר הוא עצמו, שזכה לקדש שם שמים בגלוי, והיה מבין היהודים היקרים הללו שצברו אלה אחר אלה לכבוד קדושת השבת:

"אני הצעתי אז בשנת תר"פ לאמריקה כדי להישאר זמן רב ולהביא לביתי לחם לפי הט"ל, כשפני ביתי נשאר ביתיים באירופה. מיד כשהצעתי לשם, קיבלתי על עצמי שאהיה 'שומר שבת' בשלימות, יהיה מה שיהיה, ומבין כמה הרפתקאות עברתי כאשר הוצרכתי בכל יום ראשון ליטול מקל הנודים מחדש ולחפש מקום עבודה אחר, ולפצמים מלווה במיליונות..."

מוכנה צד יום ראשון למזמין
 פלוגי. ובכן, אמנם התחשבתי בק
 וברצותי, ריחמתי עליך, ופטרתי
 אותך מלצבור בשבת, אבל הפעם,
 תמחל לי על הקשה, אתה צודק
 טוב בפסיכי, אתה מכין צבודה יפה,
 ולכן אני מקבש ממך – תבוא פעם
 אחת לצבור עם בימי שבת ויום-
 טוב, אני צריך ביום ראשון כמות
 גדולה של סחורה מוכנה, אנא
 הפעם! תוותר! אני כמעט בטוח
 שהקב"ה ימחל לך בפעם הזאת...
 ואני מבטיח לך על הפעם האחרונה
 שאני מקבש ממך בקשה כזו...

"אבל אני צדדתי חוק וצדדי, וצדדי
 לו ילא' עם אל"ף גדול. אני לא
 אצבור בשום אופן בשבת ויום
 טוב!!! ההברתי לו באופן דלא
 משתמע לתרי אנפין. בצל-הבית
 התמלא בכעס, רשע לי ציק על
 צבודתי עד עכשיו וזרק לי את זה
 הפנימי, וזעק לצברי: אתה לא
 מתבייש?! אתה כפוי טובה?!...
 מהיום והלאה אני לא מכיר אותך,
 לך תחפש מקום אחר, לך מצלי,
 אל תוסף לראות פני...!!!

"נשארתי לצמוד על מקומי תובה
 ובוהה. בבת אחת עלו המחשבתי כל
 מה שצברתי בתקופה הקודמת
 כאשר נדדתי ממקום למקום,
 ונשאר לי טעם מרור בפי, כי מצתה
 אצטרק לצבור שוב את הכללות הזו.
 כאשר ראה אותי בצל-הבית צומד
 מבוהל ומשתומם, אמר לי ברוב
 צלותו כדברים האלה: אתה באמת
 לא ראוי שאמחל לך, הכעסת אותי
 מאד, אבל אם תתיר את עצמך

הודיתי לו על הצעתו וטוב לבו,
 ונפרדתי ממנו.

"אולם, כשהתרחקתי ממנו כמה
 פסיעות, צעק לי וקרא אותי
 בחזרה, ואמר לי: אמתי, אתה צדל,
 אבל מכיון שאתה בן צירי ויש לי
 רחמנות עליך ועל משפחתך
 שנשארו מעבר לימי, על כן אוותר
 לך בזאת הפעם, שלא תצטרק
 לצבור בשבת ותבוא אתי למפעל.

"הלכתי צמו, ומחמתי מאד סוף
 סוף מצאתי מנוחה, ולא אצטרק
 לצבור ביום המנוחה, ומצתה תהיה
 מצויה אצלי הרחוקה, ונס יאון
 ואנחה. סיכמתי צמו על כללי
 הצבודה, ולמחרת כבר הצעתי עם
 מכונת התפירה שלי, והתחלתי
 לצבור, והוא עם קייט את דבריו,
 נתן לי סחורה קלה, וכע לא דרש
 ממני לצבור בשבת. כך צברו עלי
 כמה חדשים לטובה.

"אבל הרווחה לא החזיקה זמן רב.
 פעם הזדמן שחל יום-טוב בימי
 חמישי וששי, ואז ניצמתי ביום רביעי
 לקראת צרה לבצל-הבית, ואמרתי
 לו שמחר הוא יום-טוב ולא אביע
 לבית החרושת. בצל-הבית ציקט
 את פניו והסתכל עלי בפנים
 זועפות. מחד – הרי הבטיח לי שלא
 אצטרק לצבור בשבת ויום-טוב, אבל
 מאידך הרי יש כאן הפסקת צבודה
 על פשה ימים.

"הסתכל עלי והרהר בדברי, ואז
 אמר לי: שמע נא לדברי! באופן
 כללי הצנקתי לך 'פטור' לצבור
 בשבת, אבל כעת יש לי 'הזמנה
 גדולה' ואני צריך לספק סחורה

הברגל, צרתי לראות וחסבתי שהרי יש אפשרות למנוע לפחות מחילוף שבת זה, כי אפשר ללכת ברגל, ואכן כך ציטי והלכתי ברגל עד מקום הצבודה, אמנם היה זה דרך קשה, כארבעים רחובות הוצרכתי לעבור כדי להגיע לשם, אבל שמחתי שאני יכול לפחות למנוע חילוף שבת זה.

"כשהצטי לשם, הלכתי אף מקומי, והתיישבתי אצל מכונת-התפירה שלי, רציתי להפציל אותה, אבל אז נצטרתי - לבי התפצץ, ונחרדתי אף נפשי. האם אכן אחלף שבת לראשונה בחיי, השאט נפש?! האם אכן אהיה 'מחלף שבת' שינו יין נסק?!... נקלצתי למחממה שקטה, ואז שוב התרוצצו בי מחשבות: "האם נשארתי בן-יחיד בשמירת שבת באמריקה? הלא אני מכיר כמה וכמה יהודים השומרים שבת בכל כוחם כאן באמריקה... והם לא מתו מרעב... הקב"ה עוזר לבסוף..."

"מרב התרעלות ורעדה התחלתי לייסר את עצמי בקול: מה? אתה הולך לחלף שבת? למה לא נאבדו כל הרגשותיך, למה לא נאבדה כל המסירות נפש שלך? ודיברתי עם אף מכשיר התפירה: מאשין! האם אחלף שבת על ידי, וכי איך תוכל לשכך בסקט לשמוך כאשר משתמשים אתך לחלף את השבת... כל עצמותי דא לדא נקשן, ותיקד אש בקרבי לנכוח החילוף שבת בפרהסיא... הצטרתי עד מאד, וכך המשכתי לדבר אפילו ואף המכונה דברי מוסר ותוכחה..."

מכבליך רק לשפת הימים הבאים, אני מוחלף לך, ואבטיחך ששם לא אבקש ממך כדבר הזה בעתיד, דהיינו לבוא לעבוד בשבת ויום טוב.

"הדברים נפלו עלי כרעם ביום בהיר, כבר הייתי רחוק מהמסירות-נפש הפולצ שהרגלתי לעשות מדי שבוע השבוע, כי זה זמן רב כבר הרגשתי את עצמי בלתי-ענין של מטה, וצתה פתאום נפתי לנסיון לדולף. לא צמדתי הפעם בנסיון זה, ולצדדי - ציטי לי: טוב, אני מניע מחר... השארתי אצלו את הצ'ק והלכתי הביתה במריכות גדולה, כשכאם לי הדבר מאד שאצטרך לעבוד בשבת ויום טוב.

"קשה מאד לדון את האנשים שנתפתו לעבוד בשבת, מתאר ר' שמואל הערש, "היו כאלו שאף החליקו ביהדותם, לבד מזה שצדו בשבת בצל-כרחם, ויתכן לקרוא להם בשם 'אנוסים' כאותם אנוסי ספרד, שבהו והתנהלו כלפי חוץ כאויים אמורים ובהיתם המשיכו במדה מה ביהדותם. ה'אנוסים' האלה 'נהאו' להתפלל בשבת במקדש מאד, אכלו הסצודה במהירות, וזימרו זמירות שבת, ובינתיים אף הורידו דמעה או כמה דמעות על שניאצלו לעבוד בשבת... ואחר כך נסצו לעבודה... עד שההסק הזמן כבר לא היו בוכים, התראלו לנה... וכיון שצבר וסנה..."

"וכך התנהגתי אף אני באותה שבת. השכחתי באשמורת הבוקר, התפללתי שחרית ומוסף, אכלתי הסצודה וציאתי לדרכי, וכיון שיצאתי לדרכי לנסוע במסילת

"ויהי אחר הדברית האלה, עברו ימי החג, צעיתי חסרון קצר: הלא כלי המלאכה שלי נשארו במקום העבודה, ואני צלתה לי ההפרקה באחוזי, שבמקום להיטלטל שוב ולהיערך מחדש לדגתי, במקום לה אחזור למקום העבודה. חשבתי סוף סוף הרי הוא הסכים בכל התקופה שלא אעבוד בשבת.

"ובכן, חזרתי אל מקומי ואף עבדתי, והתחלתי לתפוק, והשתדלתי כל היום שבצל-הבית לא יבחין בי. אבל בסוף היום, כאשר בצל-הבית הסתובב בסיבוב היומי לראות אם הכל על מכונן, הוא ראה אותי, ומיד התפרץ וצעק עלי בקולות נמרצות: אתה רשע מרושע, כפוי טובה. לה אתה משלם לי על כל הטובות שעשיתי צחק עד היום הזה?! קח לך את הצ'ק ואת מכונת התפירה שלך ותלך לדרכך, ואף תחזור... הלאו שאל הייתי מכיר אותך מולם... הפנתי שאין טעם להתווכח אתו, ראיתי שאין דרך לחזור, לקחתי חפציו והלכתי הביתה בשמחה.

"למחרת, חשבתי כיצד להשיק הלאה בפרנסתי, ואז נפל ברציוני להתחיל לצעות מאין ליש. מה צעיתי, בנתי לצימני עצלה מכמה צעים שמצאתי ברחוב, ונהפכתי להיות 'רוכלי' בעיירות, מוכר חפצים בשוק. הלכתי לחפש ברחוב ובאספה כלי ברזל ונחושת שכבר נזרקו, ואם כמה בלויי סחורות שנזרקו לאספה, וביניהם כמה שנזרקו מהתים של אנשים אמידים, טענתי אותם על העגלה שלי, ומכרתי אותם במצב טוב לאחרים.

"וכיון שדיברתי בקול רט, התחילו כמה היושבים בקרוב אלי לקרוע צין לה לנה על ה'משול' נצרי היושב בסמוך אליהם ומדבר אל צמח ואף צעים ואפנים... עד שחברק חברא אית ליה, וכף העט הנמצאים בהיכל המפעל קמו ממקומותיהם וזרקו מהטיהם על ה'משול' הנה שלפני זמן היה צדין כאיש מן הישוב, וצתה...

"בצל-הבית יושב בחדר הצדדי, הבחין מיד שמכשירי התפירה הושבתו, ונכנס מיד לאולם העובדים ושאל מה קרה, ומיד החוו כולם עלי שהתנהגתי באופן מוזר, וכולם מסתכלים עלי... בצל-הבית ניגש אלי, ואמר לי בקול תקיף: תדליק מיד את המכשיר, מה קרה צחק? תדליק מיד ותתחיל לעבוד... ואז קמתי בצלות דקדושה וקראתי בפניו: אני מוחל טובות, אני לא אמיר את הדת להתנהג כשני לצורק פרנסה, ומי שזן וכלכל אותי עד עכשיו, הוא ישיק לזון ולכלכל אותי מעתה ועד עולם. סכרתי את הדגתי מהחוזי, והלכתי משט, שלא על מנת לחזור. הלכתי משט בשמחה רבה, כשבצל-הבית נשאר על צמדו, צומד משתומם מה'צלות דקדושה'.

"הלכתי ברחוב בסיפוק ובשמחה רבה על שצמדתי בנסיון, ולא חיללתי את השבת, ובאמצע הדרכ אף יצאתי בקרידה... אנשים חסבו אותי למי שיצא מדעתו, אבל אני הרגשתי סיפוק רב, וכשהצתי לביתי הוספתי מאכל מיוחד ומשובח בסעודה שנערכה לכבוד יו"ט, על לה שזכיתי לצמוד בנסיון!!

והרווחתי סכומים נאים, ונשאר גם מספיק להחזיר החובות לסוכנים ולסוחרים.

"ביום אחד נישא אלי שכן אחד הכר בסמוך לחנותי, ואמר לי: אני רואה שיש לך הצלחה, החנות שלך מצליחה מאד. הנה יש לי כאן בית גדול מאד, שמחולק לכמה בתים, ואני משכיר אותם לכמה אנשים. אולי תקח הלאה מהבנק ותקנה ממני הבית, אני רואה שההצלחה מאירה לך פנים, ובודאי שתוכל להחזיר במשך השנים כל הוצאות הקניה ותישאר עם רווח נאה. אני לקוק עכשיו להרבה כסף מזומן.

"התפללתי להשויית שיצליח דרכי, צייתי חשבון קצר כמה הסכום שצולה קניית הבית, וכמה הוא יביא לי הכנסה מדי חודש בחדש מהשוכרים, וראיתי שזה מקח טוב, מסחר נפלא, ותיכף נכתב ונחתם החולה על קניית הדירה. במשך הזמן גם החנות פרה ורבה, ופרו וישרצו הקונים לאמאד מאד, והוצרכתי להכניס כמה עובדים לצנור לי בחנות, עד שהבנתי שקשה לי לטפל גם בחנות וגם באביית השכירות מכף הדיירים, והחלטתי למכור את הדירה, וכמובן מכרתי את הדירה הרבה יותר מהסכום שקניתי אותו, גם כי בינתיים כבר עלה קצת המחיר, וגם כי המוכר הוריד לי קצת את המחיר בשעת הקנייה מחמת שהיה לקוק לכסף מזומן, ונשאר פער גדול לרווח...

"ואז נפל לי הרציוני רציון הפוק, שאולי מוטב שאתעסק עם נדל"ן בקניית דירות ומכירתם... כק

"היו ידידים ומכירים שטענו בפני למה אני מקנה את עצמי כל כך, זה מיועד לאנשים פחותים אינם מסוגלים לעבוד. אבל לא היה לי ברירה אחרת, נמאס לי להיטלטל ממפעל למפעל, ידעתי שאילו ידעו אנשי ביתי באירופה כיצד אני נזרר באשפתות, היו מחפשים אתר חור להתישב ארוב בושה, אבל צמדו לפני דברי המשנה מוטב שאהיה שוטף כל ימי, ולא אהיה רשע שעה אחת לפני המקום.

ולפלא, ראיתי הצלחה ב'עבודתי', מצאתי בעצ"ה באשפה ובשאר מקומות 'מצויאות' שהיה אפשר למכרם בכסף, והלכתי בשווקים וברחובות למכרם, והיה לי מלה הכנסה ב"ה לא פחות ממה שהיה לי אצל העבודה בתפירה, שטיפח סכומים מוצטים לעשה. במשך הזמן, כאשר הצטבר בידי סכום ניכר, קניתי מאדם אחד שני ארבעים גדולים מלאים חפצים שונים, וחפצים כאלו כבר יוכלתי למכור גם לאנשים מכוובדים, ואננם הלכתי צמהם לבתיים של צעירים ובעלי-בתיים חשובים, וכשנמרו שני הארבעים נשארתי עם רווח נאה בצד.

"כיון שראיתי שזה פרנסה טובה וכבר הצטבר בידי סכום נוסף, שכרתי מקום ופתחתי חנות, והודעתי ל'לקוחותי' הרבים, שמעתה כבר לא יראו אותי מסתובב ברחוב, פתחתי חנות ומי שרצה יבוא אלי... הסוכנים כבר הכירו אותי היטב ונתנו בי אמון, ונתנו לי סחורות בהקפה, ב"ה המלאי בחנות אלץ מהרה,

"כהיום הזה", סיימ ר' מנחם
הצרכי את דבריו בפני הרב
מלאנדסברג כשעמד שנה לאחר
מכן, "אני ברוך השם אשר גדול,
ואני מהסוחרים הגדולים ביותר
בהתייחס בניו יורק, ולזכות לחלק
הרבה צדקה, ואילו חברי שלא
צמדו כנסיון בחיולוף שבת, הם
יושבים עם צדיקי אצל מכוונות
התפירה..."

ציתי, מצאתי מנוחה שופט
חנות, ואני הלכתי לחפש 'מציות'
בקניית דירות ולמוכרת ביוקר, והי
שהצליח דרכי לכל אורך הדרכי, אשר
לי עם הפעם הזאת, והצלחתי עם
הזמן למצוא מן המוצר. ראיתי
כמה נפלאים דרכי ה' שחיים
ומצוי, ואם נלמד על האדם
צירות, היא תבוא מכל מקום...

עד כאן ממה שסיפר הגאון הרב מלאנדסברג, מה שסיפר לו בעל המעשה בעצמו. והרב
מלאנדסברג סיפרו להרב ר' מענדל טארים שליט"א גיסו של הגה"ק הרמ"א פריינד זי"ע,
שהעלה את הסיפור לפרטיו בסוף הספר הנפלא 'הללו עבדי ה'" [שבו סיפורים ועובדות
שסיפרם הרמ"א זצ"ל].

אָדוֹן הַכֹּל, אַתָּה שְׂמַחַת לְבִינֵנוּ וְכֹל טוֹבוֹתֵינוּ, לְךָ יְדִיד נַפְשֵׁינוּ כָּל מַאֲוִינוּ, לֹא תִתְפָּרֵשׁ מִיָּמֵינוּ וְאֵל נִפְרָשׁ מִמֶּנּוּ

והנה ראשית דברי הרעיא מהימנא אל
הש"ת בפצותו בשיח לבקש רחמים
מהש"ת לבל יטוש ה' את עמו אף לא לידי
מלאך רק בלכתך אתה ה' בעצמך עימנו
ויאמר משה אליה 'רַאֵה אֶתְּהָ אִמְרָ אֵלֵי
הַעֵל אֶת־הַעֵם הַזֶּה... ומה טיבה של ראייה
זו מפרש"י - לרא, תן עיניך ולבך על דבריך.
ובפשטות הכוונה היא כביכול להוכיח
שדבריו לא מסתדרים, שכן בעוד - אֶתְּהָ
אִמְרָ אֵלֵי הַעֵל אֶת־הַעֵם הַזֶּה -הנה- וְאֶתְּהָ
לֹא הוֹדַעְתָּנִי אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁלַח עִמָּי וְאֶעֱפִי
שהרי באמת כן הודיע לו שהוא שולח
מלאכו עימו, לזה מפרש"י וְאִשֶׁר אִמְרַת לִי
הנה אנכי שולח מלאך, אין זו הודעה, שאין
אני חפץ בה,

למה מי יקרב את פני חביבי?

והנה עם היות הדברים מבהילים שכן
השליך משה את עצמו בשביל כלל
ישראל, עד אשר הוא מכריז על מה
שהודיע לו הש"ת שזה כביכול בטל

לא איני חפץ במה שהודעתנו
שתשלח עמי

לאחר חטא העגל אמר הש"ת למשרע"ה
וְעַתָּה לְךָ נָתַתִּי אֶת הָעָם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
לְךָ הַיּוֹם מִלְּאֲכִי יִלְךְ לְפָנֶיךָ וּמִפְרֹשֵׁי הַנֶּהַ
מִלְּאֲכִי - ולא אני, ולאחר כמה פסוקים
שוב אומר הש"ת וְשַׁלַּחְתִּי לְפָנֶיךָ מִלְּאֲכִי,
והפעם הוא מוסיף לבאר הטעם שלא
בתור עונש הוא, אלא לטובת עם ישראל,
כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עִם קִשָּׁה עִרְףְּ אֶתְּהָ
פֶּן אֶכְלֶךָ בְּדַרְךָ וּכְמוֹ שִׁמְפֹרֵשׁ רַשִׁי כִּי לֹא
אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ - לכך אני אומר לך ושלחתי
לפניך מלאך: כי עם קשה ערף אתה -
וכששכינתי בקרבכם ואתם ממרים בי מרבה
אני עליכם זעם: כך שטובתכם אני מבקש
בזאת, שיותר טוב לכם שלא אשרה
שכינתי בקרבכם, כך שכאשר תהיו שוב
ממרים בה' כמו שבאמת היה רח"ל, לא
ארבה עליכם זעם.

בעליל שאין כאן אלא כעס הפנים, אבל באמת מים רבים הזידונים לא יוכלו לכבות את האהבה הרבה אשר אהבתנו, ובכן הנני מפיל בזה תחינתי ובקשתי לפניך, אל תרחק מאיתנו אלא אור פניך ילכו נא עימנו.

כיוצא בדבר האיר ה' לי בדברי הגמרא לפרש תיבת'לך' הנאמר בפרשת הקטורת בפרשתן - דהכי כתיב בה - וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה קְחֵךָ סַמִּים, אשר נחלקו בזה התנאים במסכת יומא (געי"ב) - תניא: קח לך - משלך, ועשה לך - משלך, ויקחו אליך - משל צבור, דברי רבי יאשיהו. רבי יונתן אומר: צין קח לך צין ויקחו אליך - משל צבור. ומה תלמוד לומר קח לך - כצניכול משלך אני רואה יותר משלהם. ומביא רש"י לפרש מהו כצניכול - אני שמעתי: אם היה ציבור יכול להתכפר בשל יחיד - הייתי רואה, וכמו שמפרש רבינו אליקים שמשום כעס אמר כך, לפי שלא היו עושים רצונו של מקום]

לדו כי מי יאמר לך מה תעשה ?

ובאמת לכאורה קשה וכי מי מעכב בעדו ית' אשר בגללו יאמר שאילו היה ציבור יכול להתכפר בשל יחיד כי אז היה רוצה שיביא משה משלו ? והרי הקב"ה אינו כפוף להנחיות והחלטות של אף אחד אחר, וכי מי זה אשר אמר שאין ציבור יכול להתכפר בשל יחיד, הלא הוא הקב"ה בכבודו ובעצמו, א"כ אם הוא רוצה בשל משה מאחר והוא קץ בישראל ובממונם הרי שהפה שאסר לציבור להתכפר בשל יחיד הוא אשר יכול להיות גם הפה שיתיר דבר זה,

וזה מביא למסקנא של רש"י - ואני אומר: לפי שדבר קשה הוא לומר שהקדוש צריך הוא קץ צינראל, אומר כצניכול, כלומר: על כרחינו יאמר כן, כאילו אפשר לומר כן, -

ומבוטל והוא כאילו לא הודעתני כלל את אשר-תשליח עמי, מכל מקום אין זה מצדיק לכאורה את הטענה של 'תן עיניך ולבך על דבריך, אשר זה היה מתאים רק אילו באמת לא היה מודיעו כי אז היה מקום לקושיא זו אשר כביכול יש קושיא מיניה וביה בדבריך, ואשר ע"כ הוא אומר לו תן עיניך וליבך על דבריך וכביכול תראה בעצמך שאין זה מסתדר, אבל אחר שבאמת השי"ת כן הודיע לו שהוא שולח עימו מלאך, הרי שעם כל הכבוד לזה שאין זה מקובל על משה רבינו, מכל מקום אין כאן מקום לטענה זו של תן עיניך וליבך על דבריך, ותראה בעצמך שאין זה מסתדר.

ואשר ע"כ נראה לומר בס"ד שטענה זו עולה כהמשך לאמור למעלה הימנו כפי שמביא רש"י פירוש מדרשו של הפסוק וְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה ... ומפרש המדרש מה הוא הדבר אשר דיבר ה' אל משה- וְשָׁב אֶל-הַמִּחְנָה, שדב"ר ה' אל משה שישב אל המחנה, אמר לו -מאחר ו-אני צנעם ואחיה צנעם, אם כן מי יקרבים; ויש ווארט נאולי מהאמרי חיים זי"ע שבאמת לזה נתכווין משה רבינו כאשר - מֹשֶׁה יָקַח אֶת-הָאֶהָל וְנָטָה-לוֹ מַחֲוֵן לְמַחְנֵה הַרְרָקִי מִן-הַמִּחְנָה ומפרש"י אמר מנודה לרב, מנודה לתלמיד, שהוא באמת חיכה לזה שיאמר לו הקב"ה על מעשהו זה א"כ מי יקרבים, כדי לגלות את האמת שהוא עדיין אהבתו ורחמי עליהם.

לגו תן עיניך וליבך על דבריך, כי אהבת עולם אהבתנו

ועפ"ז אפ"ל שזה מה שהוא התכוין לומר תשובה על דבר זה להקב"ה ואמר ראה, תן עיניך וליבך על דבריך - אלה שאמרת לי זה עתה לשוב אל המחנה שאל"כ מי יקרבים, וכי מה איכפת לך מהם כלל אחר שכביכול אתה בכעס עליהם, ומזה נראה

שפיר מובן מה מקום לתפילה זו, אבל מאחר ואמר לו השי"ת שלטובתן של ישראל הוא א"כ מה מקום לתפילה זו, וכי חושב הוא שהוא מבין יותר טוב מה טוב לעם ישראל?

לו אם טובתנו אתה מבקש, נחמו באור פניך

והנראה לומר בס"ד שבפעם הראשונה הבין משרע"ה שזה עונש ודוקא בגלל זה הוא לא התחנן לה' כיון שיש להמתין שיהיה שעת רצון כמ"ש רש"י בפסוק יח שרק כאשר ראה משה שהיה עת רצון ודבריו מקובלים, הוסיף לשאול לראותו מראית כבודו, אבל רק לאחר הפעם השניה כאשר הוסיף השי"ת לבאר הטעם של בתור עונש הוא אלא לטובתן של ישראל, אז הואיל משה לדבר ולבקש מהשי"ת שכן אם לטובתנו הוא הרי זכותי לומר מה שאני רוצה, ובכן פתח ואמר שאם בטובתנו אתה רוצה אזי ילך נא ה' בקרבנו,

וזה שהוסיף אחר הסכמת השי"ת שאמר פני ילכו ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אלי תעלגנו מזה, אין זה בקשה נוספת אלא התנצלות והסבר, ואפשר לזה נכתב תיבת 'אליו' אשר לכאורה מיותר הוא, אלא לפרש שאמירה זאת לא לבקש על עצמו ועל עמו היא אלא דברי פיוס אליו ית' שבא להסביר את עצמו, למה אני מבקש דבר שאתה אומר שהוא יותר קשה בעבורנו, ולזה אמר, הן אמת ידעתי את אשר אמרת וכששיכנתי בקרבכם ואתם ממרים בי מרבה אני עליכם זעם, ובאמת יראתי מפני הזעם והחמה, אבל מ"מ העצה שהצעת לזה שתתרחק מאתנו ותשלח לנו מלאך טוב לנחותנו בדרך, אינה טובה בשבילנו, שכן בודאי מצד השכל זה משתלם יותר, אבל כביכול אנו לא כאנשים רגילים, אלא כחולמים אנחנו, שכן

אבל באמת אי אפשר לומר כן, והוא ראייה, שלמעשה הוא לא אמר להביא משל יחיד אלא משל ציבור, וע"כ הוא משום שכביכול אי אפשר לומר כן שהוא קץ באמת בישראל, כי אף גם זאת כאשר ח"ו אינם עושים רצונו ית' לא מאס בנו ולא געל אותנו אלא אהבת עולם אהבנו.

לה את תשלום השכר שלי - אך ורק - בעם הזה תודיעני

והנה כאן בפרשתנו מצאנו שמשרע"ה כביכול הפעיל לחץ כבד בכדי לשנות החלטה זו, כאמור שאמר ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ומפרש רש"י ואשר אמרת לי הנה אנכי שולח מלאך, איך זו הודעה, שאין אני חפץ בה: - כביכול הוא אומר שמה שאמרת לא מקובל עלי וכאילו לא אמרת, ואח"כ הוא שם למבחן את אמירת השי"ת שהוא אוהב אותו ותולה זאת בזה שהשי"ת יסכים ללכת עמם בעצמו, כמ"ש ואתה אמרת ידעתך, בשלם וגם מצאת חן בעיני: ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך ואם אמת שמלאתי חן בעיניך - רש"י הודיעני נא את דרךך ואתעצן למען אמצא חן בעיניך: וברש"י כותב שהוא אמר להקב"ה שאת - כל - תשלום השכר שלי - אך ורק - בעם הזה תודיעני וחיי מאשר בעם הזה איני חפץ לקבל ממך שום שכר בעבורי, ואכן השי"ת נעתר להפצרותו, ויאמר פני ילכו והנחתני לך.

והנה נראה כאילו משרע"ה עדיין לא רגוע ומוסיף ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אל תעלגנו מזה, והוא תמוה מאד, שהרי לא איש אל יכזב וכן אדם ויתנחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה, אבל השי"ת מאחר שאמר פני ילכו הרי בודאי שפניו ילכו ומאי האי דקאמר אם אין פניך הולכים? ובכלל קשה להבין בקשת משרע"ה דבשלמא אילו היה זה עונש

להס, וימחק מלשון ויקח ארצה וישתחוו: ושוב פעם- ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלקת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו ומסביר רש"י שבאמת אין זו בקשה חדשה, אלא **ילך נא ה' בקרבנו** – כמו שהבטחת, -זה מבבר, אלא שהוא אומר שעכשיו נתברר שאין בזה שום בעיה, ולא כמו שביקשתי עד עתה כן, למרות שהיה בזה קושי וסכנה עד שמצד השכל זה לא השתלם, שכן- **מאחר** - ועכשיו אמרת- **שאתה נושא עון**, -אם כן מצאנו פתרון לבעיה זו, שכן, כי עם קשה עורף הוא פירושו שגם אם עם קשה עורף הוא שכן – **כי צמקום אס**, - ולזה אמר- **ואם עם קשה עורף הוא וימרו כד, ולמרת על זאת פן אכלך בלדך**, -הנה מעתה אין זה בעיה כלל שכן אם ח"ו יחטאו עוד אזי- **אתה תסלח לעווננו**. אבל א"כ צ"ע דמיעקרא מאי קאמר שעדיף להם שישלח מלאך פן אכלך בדרך, והרי יש את העצה שיסלח לעווננו שהרי הוא נושא עון?

והנראה בס"ד שבאמת מעיקרא לא היה אפשרות כזאת שכן מלך במשפט יעמיד ארץ כי אני ה' אוהב משפט ואיהו בעי דעלמא יתקיים בדינא ולמנדע דאית דין ואית דין רעיא מהימנא פר' אמור ורק לאחר שאמר משרע"ה שעם ישראל כביכול אינו כשורת הדין שכן נפשו חולת אהבתך ואהבה מקלקלת השורה לחפון בקרבתך גם כאשר זה לא משתלם לו עפ"י השכל ושורת הדין, אזי בבחי' כמים הפנים לפנים במידה כנגד מידה לפנים משורת הדין והביא הבחינה של נושא עון ועובר על פשע.

נפשנו חולת אהבתך, ואנו במצב כמו שמסופר בגמרא סנהדרין (ע"ה) **מעשה בלדס אחד שנתן עינוו בלשה אחת, והעלה לבו טינא**. ובלו ושאלו לרופאים, ואמרו: אין לו תקנה שאם לא תספר עמו מאחורי הגדר – ימות, כי אם אין פניך הולכים אתנו למה לנו חיים אין לנו שום טעם וחפץ בחיים שכאלה, וכביכול אל תאלנו מזה לשום מקום, שאתה יכול לקברנו כאן במקום רח"ל, כי אם לא אור פניך ודבקותך למה לנו חיים.

וייתכן שבאמת זה היה כוונת השי"ת בשנותו את אמירתו בטעמו ונימוקו למה לא ילך עמכם, כי רצה לשמוע באמת תשובה זו ממש רבינו כביכול אמר לו שאינו מרוצה משתיקתו בראשונה, ומסתמא זה בגלל שחשב שמדובר בעונש, ולזה שנה בטעמו בכדי שיפתח את פיו לומר את אשר באמת טוב לנו, וכמו שמצאנו שפירשו חז"ל את אמירת השי"ת **ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואלכלם ומביא רש"י - עדיין לא שמענו, שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו, שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם, כלומר מכלל לא אתה שומע הן.**

לזו כמים פנים לפנים אהבה מקלקלת השורה

ובזה אפשר ליישב בס"ד עוד קושי שמצאנו אחרי שנתן לנו השי"ת המתנה הנפלאה של י"ג מידות של רחמים כמו שאמרו חז"ל בראש השנה (וי"ע) **שנתעטף הקדוש צדק הוא כסליה צבור, והראה לו למשה סדר תפלה**. אמר לו: כל זמן שישאל חוטאין – יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל

להעניש את השני זה אך ורק אם זה בלתי לה' לבדו

לחן קודם קשוט את עצמך

ויתבאר יותר עפ"י מימרא דמרגלא בפומיה של מרן אדמו"ר שליט"א (מוזיניץ) בשם צדיקים שפירשו את מאמר חז"ל הונאה עד שתות, ששתות הרי היא שישית שזה מרמז על המידה השישית - מידת היסוד, ורמזו בזה שעד אשר לא יתקן האדם את מידת היסוד הרי הוא בחזקת הונאה שהוא מרמה את עצמו בפניו ובעוד שנדמה לו כאילו כוונתו הוא בלתי לה' לבדו ייתכן מאוד שבאמת הוא מכוין לנגיעה אישית ולהנאת עצמו, ובכך בכדי שתהיו בטוחים באמת שכל כוונתכם היא בלתי לה' לבדו ללא שום נגיעות אחרות, הרי שרק לאחר אשר תתקנו מידת היסוד שנרמז בשימו איש חרבו על ירכו, או אז תינצלו מהונאת דעת עצמכם ותוכלו לדעת שאין לכם בזה כל נגיעות.

כו) ולא ששתי בתקלת חברי

ואפשר לרמז בס"ד בדברי משה רבינו לשבט לוי שאמר להם מַשֶׁה מְלֵאוּ יְדְכֶם הַיּוֹם לַה' כִּי אֵישׁ בָּבְנוּ וּבָאֲחָיו וְלִתְּתָ עֲלֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה: ומפרש"י מלאו ידכם - אתם ההורגים אותם, בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום: כי איש - מכם ימלא ידו שבנו ובאחיו: אפשר הכוונה שעם העברת הכהונה מהבכורים לשבט לוי צריך ליזהר מאוד לבל ישמחו במנת חלקם מאחר שהוא בא מתקלת אחיהם, ולז"א להם שבשעה זו אשר איש באחיו ובבנו שהוא ודאי ללא הנאה אישית אלא בלתי לה' לבדו, באופן הזה ובמצב הזה מלאו את ידכם ליכנס ולהתחנך לכהונה, בכוונה טהורה לשם שמים בלבד בלי שום הנאה ונגיעה אישית.

דבר ידוע מפי ספרים וסופרים שקודם שבא אדם להוכיח או להעניש את הזולת נדרש ממנו שני תנאים לכך, הראשון שיהיה הוא עצמו נקי לגמרי מעוון זה, וכמו שמפרש בפנים יפות הטעם למה רק שבט לוי התאספו לקריאת משה רבינו, על אף שגם משאר ישראל בוודאי היו הרבה אשר לא עבדו לעגל, ואפשר ששאר בני ישראל היו יראים מחמת ש'יהיה בהם חטא' שלל מיחו בעוצרי עזירה.

והתנאי השני הוא שלא יהיה לו שום פנייה וכוונה להנאת עצמו ח"ו מבושתו ועונשו של האחר, וכמו שמפרש ה'העמק דבר' מה שאמר משה רבינו מן לה' אֲגִלִּי שאין הכוונה מי הוא שלל עבד עבדות כוכבים, שהרי רוב ישראל לא עבדו עבדות כוכבים, אלא מי יודע בעצמו שהוא אך לה', למסור נפשו וכל אשר לו לאלהות ה' וכבודו, וכעין שאמרו במדרש רבה בריש פרשת מטות על הא דכתיב ואותו תעבד, שאתה מפנה עצמך לתורה ולעסוק במצוות ואין לך עבודה אחרת, פי' שאינו עובד את עצמו כלל, רק הוא מופרש לה'.

לטו) איש חרבו על ירכו

ואפשר זה רמז להם משה רבינו באומרו עֲיָמוּ אִישׁ-חַרְבּוֹ עַל-יָרְכּוֹ עֲבָדוּ שְׁקוּדִים כֹּל שִׁימוּ אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יָרְכּוֹ שֶׁלּוֹ דִּהְיִינוּ לְהִלָּחֵם בַּחֲנִית וְחָרַב עִם הַיָּצָר עַל קְדוּשַׁת הַיִּסּוּד, וְרַק לְאַחַח"כ - וְשׂוּבוּ מִשְׁעַר לְשַׁעַר בְּמַחְנֶה וְהִרְגוּ אִישׁ-אֶת-אָחִיו.